

קובץ

הערות התמימים ואנ"ש

גליון ב (קמג)
כ"ב שבט

יוצא לאור ע"י
תלמידים השלוחים
ישיבה גדולה מלבורן

שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים ושש לבריאה
שנת הקהל

Kovetz Heoros HaTmimim V'anash

- Melbourne -

No.2

Chof Beis Shevat

Published & Copyright ©

By

Rabbinical College of Australia & New Zealand

67 Alexandra St. East St. Kilda

YGHeoros@gmail.com

5776-2016

Shnas Hakhel

* * *

נערך וסודר לדפוס ע"י חברי המערכת שיחיו:
הת' השליח יוסף יצחק בן שטערנא שרה שיחי' ליפסקער
הת' השליח מנחם מענדל בן מרים שיחי' רפפורט

פתח דבר

מתוך שבח והודי' להשי"ת הננו מתכבדים להגיש בפני קהל חובבי תורה, רבנן ותלמידיהון, תלמידי התמימים ואנ"ש, קובץ 'הערות תמימים ואנ"ש' היו"ל ע"י הישיבה גדולה – מלבורן, ובו הערות, ביאורים ופולפולים בנגלה וחסידות, הלכה ומנהג, ובתורת רבינו.

ידועה ומפורסמת הוראת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו בריבוי מקומות, שתלמידי התמימים ש"תורתם אומנותם" יהגו בתורה עד לאופן ד"לאפשא לה", ויעלו חידושיהם על הכתב, ומזמן לזמן יוציאו קובצי חידושי תורה, על מנת לעודד ולחזק לימוד התורה ופילפולא דאורייתא, מתוך חיות ותענוג. ובהתאם לכך מוציאים אנו לאור גליון זה, על מנת לעורר ולחזק בין כותלי הישיבה ובכל העיר את לימוד התורה בכלל, ובפרט כתיבת חידושי תורה. ובמיוחד בנדו"ד, הרי בכתיבת חידושי תורה מתקיימים דברי רבינו שאמר ביחידות לתלמידים השלוחים לישיבה גדולה – מלבורן: **"אייננעמען אוסטרליא דורך לימוד התורה!"**

*

קובץ זה רואה אור לכבוד כ"ב שבט, יום היארצייט-הילולא של הרבנית הצדקנית מרת חי' מושקא נ"ע זי"ע, בתו של כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ ואשת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו.

מיד עם ההסתלקות, במשך השנה שלאחריה, וכן ביום היארצייט בשנים הבאות, הרבה רבינו לדבר שיחות ע"ד הנפטרות, עם כמה וכמה הוראות שניתן ללמוד משמותיה וגם מהנהגותיה, באופן ש"והחי יתן אל לבו".

בשנת תשנ"ב יצא לאור קונטרס "בך יברך ישראל", שם מבואר גודל מעלת היום, שהוא בעצמו יום מבורך, ובו ועל ידו מתברכים כל בני ישראל בכל עניניהם. באותה שיחה מבואר גם איך שמאז כ"ב שבט תשמ"ח, התחיל תקופה חדשה, התקופה השלישית בדור השביעי, שלימות היחוד דאחד עשר ועשר. ובלשונו שם:

"כ"ב איז אַז אַחַד עֶשְׂרֵי בַכּפּלִיִּים (אַחַד עֶשְׂרֵי יוֹם פֿון דעם יוֹם האַחַד עֶשְׂרֵי בַחֹדֶשׁ האַחַד עֶשְׂרֵי). דאַס הייסט אַז אײַן ימֵי הַחֹדֶשׁ עֲצָמָם – האַט מען צוויי מַאֵל אַחַד עֶשְׂרֵי (נוֹסֵף אויף דעם וואַס דאַס איז בַּחֹדֶשׁ אַחַד עֶשְׂרֵי). ויש לומר אַז דאַס באַדייט תּכּלִית הַשְּׁלִימוֹת פֿון אַחַד עֶשְׂרֵי (הַתּאַחֲדוֹת עֶשְׂרֵי מֵיט אַחַד עֶשְׂרֵי), אַז אויך בַּדְּרַגַּת הַגִּילויִים וּבַדְּרַגַּת הַמְּשַׁפֵּיעַ (יוֹם) האַט מען סײַ אַחַד עֶשְׂרֵי ווי דאַס הוֹיבט אויף דעם עֶשְׂרֵי (תּחַתּוֹנִים), און סײַ אַחַד עֶשְׂרֵי מֵצַד עֲצָמוֹ, מֵצַד עֲצָם הַמְּשַׁפֵּיעַ – אַחַד עֶשְׂרֵי בַּהֲרַתּוֹ מִמֶּשׁ, מֵצַד עֲצָמוֹתּוֹ יַתְּבַרְךָ, און – חִיבוֹר שְׁנֵיהֶם יחד".

*

"פּוֹתַחֲיִן בַּדְּבַר מַלְכוּת" – אַי לזאַתּ, הַדְּפַסְנוּ בְּרֵאשׁ הַקּוּבֵץ שִׁיחַת לֵיל ד' דַּחַה"ס תּשַׁמ"ח, שֶׁהוּגָה בַּלְקוֹ"ש חל"ו שִׁיחַה א' ל' מִשְׁפּטִים, וּבוּ בִיאור בַּעֲנִין "רִשּׁוֹת מִשְׁנָה" בַּנְּגִלָּה וּבַפְּנִימִיּוֹת הַעֲנִינִים. וְהוּא בַקֶּשֶׁר ל'פ' הַשְּׁבוּעַ, פ' מִשְׁפּטִים, שֶׁם מִדּוּבַר עַל נִזְקֵי שׁוֹר תָּם וּמוֹעֵד, וְגַם שִׁיךְ הוּא לַהֲגַמְרָא הַנְּלַמַּדַת עַכְשֵׁיו בִּישִׁבְתָּנוּ, פ' חֲזַקַת הַבַּתִּים בַּמַּס' ב"ב, אֲשֶׁר הַסּוּגִיא הַרִאשׁוֹנָה שְׁבַה עוֹסְקַת בַּלִּמּוּד דִּינֵי חֲזַקָּה מִשׁוֹר הַמוֹעֵד.

בַּהַזְדַּמְנוֹת הַזֹּאת באנו להודות לַכֹּל אֱלוֹ שֶׁנִּטְלוּ חֵלֶק בַּהוּצָאת קוּבֵץ זֶה לְאוֹר, הֵן בְּרוּחַנִיּוֹת, ע"י כְּתִיבַת הַעֲרוֹת וְחִידוּשֵׁי תוֹרָה, וְהֵן בַּגְּשְׁמִיּוֹת, ע"י מִיּוֹן הוּצָאוֹת הַכַּסְפִּיּוֹת וְכו', תְּבוּא עֲלֵיהֶם בְּרַכָּה. וּבַקֶּשָׁה עַל לְהַבֵּא, שְׁכַל מִי שֵׁישׁ תַּחַת יָדוֹ אִיזוֹ הַעֲרָה בַּכֹּל תַּחּוּמֵי הַתּוֹרָה, יוֹאִיל נָא בְּטוֹבוֹ לְשַׁלַּח אֲלֵינוּ ע"מ לַפְּרַסְמָם בַּחֻבְרוֹת הַבָּאִים בַּעֲזַה"ת, וּלְזַכּוֹת בָּהֶם אֶת הַרְבִּים.

ואנו תְּפִילָּה שַׁע"י הַעֵיּוֹן וְהַהַעֲמָקָה בַּלִּמּוּד הַתּוֹרָה, נִזְכָּה לַהֲגִילוֹי ד"תוֹרָה חֲדָשָׁה מֵאִיתֵי תְּצַא", "לְבַאֵר לָהֶם סוּד טַעְמֵי" וּמִסַּתֵּר צַפּוֹנוֹתֶיהָ", וּיקוּיִים הַיעוּד "וּמִלֵּאָה הָאָרֶץ דַּעָה אֶת ה' כַּמִּים לִים מַכְסִים", בְּבִיאַת מִשִּׁיחַ צַדְקָנוּ בַּב"א.

הַמַּעֲרַכַת

כ"ב שַׁבַּט
יוֹם הַסְּתַלְקוֹת הַכ"ח דַּהַרְבֵּנִית הַצַּדְקָנִית מֵרַת ח'י מוֹשַׁקָּא נ"ע זי"ע
ה'תשע"ו – שְׁנַת הַקְּהֵל
מַלְבוּרֵן, אוֹסְטֵרְלִיא

ב"ה
כ"ב שבט ה'תשע"ו
שנת הקהל
גליון ב [קמג]
תוכן הענינים

דבר מלכות

7....."רשות משנה" – ע"פ נגלה ובעבודת האדם
דעת הרמב"ם בדיון "רשות משנה" והשינויים בל' הרמב"ם פלוגתת רש"י והמאירי בגדר "רשות משנה" ו' הדין ד"רשות משנה" בפנימיות הענינים

תורת רבינו

15.....בתי כנסיות שבבבל לעת"ל
הת' השליח שלמה חיים קסלמן
יביא דברי הגמ' במגילה ע"ד בתי כנסיות שבבבל והסתירה בדברי התוס' שם יבאר תירוץ המג"א ע"ז והקושי בדברי רבינו לפי"ז ידחה תירוץ אפשרי לחלק בין ביהכ"נ סתם לשנבה על תנאי' יתרוך באופן א' ע"פ הביאור בדברי הראגאטשאווער בסוגיא דמגילה שם יתרוך באופן מרווח ע"פ דיוק בל' רבינו

נגלה

18....."שהן י"ח חדש" – בדברי התוס' והרמב"ן
הת' חיים שיחי' לידר
יציע דברי התוס' והרמב"ן בביאור דברי המשנה "שהן י"ח חדש" ו' יקשה דגם להתוס' לכאורה ס"ל דר"ה דוקיא דמתני' קמ"ל יקדים ב' האופנים בהריטב"א בתירוץ הגמ' יתלה בזה מחלוקת התוס' והרמב"ן

חסידות

טעם ההדגשה דחסד לאומים חטאת בתניא פ"א.....20

הרב יהודה לייב ראסקין

יביא מדברי אדה"ז והרשב"י שדייקו להדגיש בנוגע לאוה"ע שעשו בשביל עצמם יבאר זה ע"פ הדגשת תורת החסידות בנוגע לעבודת ה' בכלל ושתמיד צריך לשאוף לעלות במדריגה יבאר שבפ"א מבאר שתי הקצוות ולזה מוכרח ההדגשה דאוה"ע

הלכה ומנהג

חלב דבן פקועה.....24

הרב יהודה לייב ראסקין

יביא מחלוקת הפוסקים בנוגע לחלב בן ט' יפרש דינא דגמרא דבן ח' אין שחיתו מטהרתו והנפק"מ שבזהו יסיק דבזמנינו דאין מומחין אנו להבחין בין בן ח' לבן ט' צ"ל חלבו אסורו יבאר דגם לדינא דגמ' מוכח שבהמשך הזמן יצא הבן ח' מדין נפל

הקובץ הבא י"ל אי"ה לקראת ימי הפורים הבעל"ט
נא לשלוח הערות לא יאוחר מיום המישי, ז' אדר ב'

דבר מלכות

"רשות משנה" – ע"פ נגלה ובעבודת האדם

דעת הרמב"ם בדין "רשות משנה" והשינויים בל"ה הרמב"ם סו פלוגתת רש"י והמאירי בגדר "רשות משנה"א הדין ד"רשות משנה" בפנימיות הענינים

רשותו בטלה ההעדה והבעלים משלמין חצי נזק והשואל פטור שהרי החזירו".

וצע"ק טעם השינוי בלשון הרמב"ם, דגבי שינוי רשות דמכר או מתנה נקט "שהרשות שנשתנית משנה דינו", וגבי שואל כתב "הואיל ונשתנית רשותו בטלה ההעדה".

גם צע"ק לשון הרמב"ם בסיום הלכה זו (גבי שואל) "והשואל פטור שהרי החזירו", דלכאורה הול"ל שפטור לפי שבטל דין מועד מהשור ו"חזר לתמותו" ובמילא אין חייבים יותר מחצי נזק (ופשיטא דחייב חצי נזק דתם חל על הבעלים).

ואף שמקור הרמב"ם הוא בלשון הברייתא⁷ "בעלים משלמין חצי נזק ושואל פטור מכלום", הרי שם לא נאמר הטעם "שהרי החזירו"⁸, ויש לפרש שהטעם הוא

(7) נסמן בהערה הקודמת.

(8) וזה שהוצרך בברייתא שם לסיים "ושואל פטור" (דלכאורה מאי קמ"ל), הוא בכדי להדגיש הניגוד לרישא דברייתא (והובא ברמב"ם שם פ"ד ה"ח) "שאלו בחזקת תם ונמצא מועד בעלים משלמין חצי נזק ושואל משלם חצי נזק", דאף שבנדו"ז משלמים הבעלים חצי נזק (אף שהשור

א. כתב הרמב"ם בפ"ו מהל' נזקי ממון¹: "שור שהועד ונמכר או ניתן במתנה חזר לתמותו שהרשות שנשתנית משנה דינו" (ומקורו² בגמ'³, דפליגי אמוראים אם רשות משנה אם לאו, והרמב"ם פסק כמ"ד⁴ ד"רשות משנה").

והנה דין זה ד"רשות משנה" הביא הרמב"ם גם לעיל בפ"ד שם⁵, וז"ל: "שאלו⁶ כשהוא תם והועד בבית השואל והחזירו לבעליו חזר לתמותו הואיל ונשתנית

(1) ה"ו.

(2) מגיד משנה שם.

(3) ב"ק מ, ב – לענין רשות שואל (וראה לקמן בפנים).

וראה לעיל שם (לט, ב), שזהו טעם פלוגתת התנאים גבי אפוסטרופוס (וראה שם מ, א). אבל בענין זה פסק הרמב"ם (כאן) כר' יוסי דה"ה בחזקתו (וראה לקמן סעיף ה והערה 46). וראה מגיד משנה כאן, שלדעת רב פפא אין פלוגתא זו תלוי ברשות משנה, והרמב"ם פסק כרב פפא. ע"ש.

(4) רב פפא.

(5) ה"ט.

(6) ומקורו בברייתא (שם מ, סע"א) וכפירוש רב פפא (שם מ, ב), כמ"ש במגיד משנה שם.

שינוי בטבע העולם¹², קשה לומר כן בנדוד^ד, כי היכן מצינו בתורה (אפילו ברמז) ששינוי הרשות פועל שינוי ב"מזלו וטבעו" דהשור.

ג. והנה בפרש"י¹³ כתב "רשות משנה, מועד שיצא מרשות זה ונכנס ליד בעלים אחרים הרשות משנה את דין העדאתו". ונראה לפרש כוונת רש"י, שאין הפירוש שנשתנה טבע השור, שנתבטל ממנו טבע הנגיחה, אלא שזהו"ע דין, שבטל "דין העדאתו".

והסברת הענין:

שינוי בברייתא¹⁴ "אין השור נעשה מועד עד שיעידו בו בפני בעלים ובפני ב"ד" (כדילפינן¹⁵ ממ"ש¹⁶ "והועד בבעליו", ד"אין¹⁷ עדות אלא בבית דין"). זאת אומרת, דגם אם הבעל יודע ששורו נגחן, ואפילו באו אליו שני עדים ואמרו לו כן, מ"מ "אין השור נעשה מועד עד שיעידו בו בפני בעלים ובפני ב"ד", דכך היא גזירת

לפי שחזר לתמותו, משא"כ הרמב"ם מפרש הטעם שהשואל פטור "שהרי החזירו".

ב. ויובן זה בהקדם הביאור וההסברה בהך דינא ד"רשות משנה", דלכאורה תמוה מה טעם נאמר דשינוי רשות יבטל דין מועד מהשור – הרי "מועד" פירושו (בלשון הרמב"ם⁹) "העושה מעשה שדרכו לעשותו תמיד", ותם שנעשה מועד היינו דכאשר "הרגיל בשינוי פעמים רבות נעשה מועד לאותו דבר שהרגיל בו", ולמה נתבטל דין מועד מטעם שינוי רשות?

ובמאירי¹⁰ כתב ש"יציאת השור מ-רשות לרשות משנה מזלו וטבעו"¹¹. ולכ-אורה צ"ע, למה יגרום שינוי בעלות שינוי **במזל וטבע** השור. ואף שיש לומר שזהו מצד דין תורה, וכדמצינו שדין תורה פועל

הוא ברשות השואל, הנה בסיפא השואל פטור מכלום (ורק הבעלים משלמים חצי נזק).

והשאלה בפנים היא על לשון הרמב"ם שנקט בטעם הדין "שהרי החזירו", דלכאורה טעם הפטור הוא לפי שחזר לתמותו ואין מה לחייבו (משא"כ ברישא שנשאר מועד ברשות השואל – ראה לקמן ס"ה והערה 45).

(9) שם פ"א ה"ד.

(10) במשנה ב"ק לט, א

(11) ולהעיר משטמ"ק ב"ק לט, ב (ד"ה רשות בשם ר' יהונתן) גבי אפוטרופוס, "למ"ד חזר לתמותו סבר כשם שנשתנה בעל השור מחרשות לפקחות ומקטנות לגדלות כן נשתנה חולי השור ונתרפא מהעדאתו. ור"י לא ס"ל רשות משנה משום שאין שווין האדם שיש לו מזל והשור שאין לו מזל (ב"ק ב, ב)."

(12) כדברי הירושלמי הידועים (כתובות פ"א סה"ב. וש"נ. הובא בש"ך יו"ד סקפ"ט סק"ג. שו"ע אדה"ז שם סק"ג).

(13) במשנה ב"ק לט, א ד"ה חזר לתמותו. וב-רש"י שם, ב ד"ה רשות משנה "משנה את העדאתו".

(14) ב"ק כד, א. וכ"ה ברמב"ם שם פ"ו ה"ב.

(15) ובמהר"ם שם, שכצ"ל בגמ' "שנאמר והועד בבעליו", "וכן משמע מפירוש רש"י". וכ"ה ברמב"ם שם.

(16) פרשתנו כא, כט.

(17) רש"י ב"ק שם. רמב"ם שם.

ימים (ולא ביום א'), או ש(גם)²⁵ ג' ההעדאות (התראות) להבעלים בפני ב"ד צ"ל בג' ימים (ונפק"מ אם "אתו"²⁶ תלתא כיתי סהדי בחד יומא, ו"העידו"²⁷ על שלש נגיחות של ג' ימים);

אבל בעצם ענין ההעדאה לא פליגי שיש בו שני הענינים דלייעודי תורא ול- ייעודי גברא²⁸, דגם להסברא דג' ימים הוא רק "לייעודי תורא", הרי אין לחייב הבעלים בנוק שלם עד שמעידים בפניהם (עכ"פ ביום אחד) על שלשת הנגיחות].

ועפ"ז יש לומר, שזהו שכ' רש"י ש- "הרשות משונה את דין העדאתו", שאין כוונתו ב"העדאתו" לדין מועד דהשור, אלא לדין העדאת הבעלים²⁹, דכיון שגזה"כ היא שאי אפשר לחייב הבעלים בלי העדאה בפניהם ובפני ב"ד, לכן כשמשנתית הרשות, צריכים הבעלים החדשים התראה

הכתוב¹⁸ שצ"ל עדות והתראה בב"ד, ועד אז אין לחייב את הבעלים נזק שלם.

ומזה מוכן, שבדין מועד, "והועד ב- בעליו", יש שני ענינים: א) לגבי השור, שע"י ששור זה נגח ג' פעמים נקבע ש"שור נגח הוא"¹⁹ והוא "מועד לאותו דבר שהרגיל בו", ב) בנוגע להבעלים, שאין לחייב אותם בנוק שלם אא"כ מתרים בהם תחילה ג' פעמים, וכפרש"י על "והועד בבעליו" - "לי התראה בעדים"²⁰.

[ואע"ג דאיבעיא היא בגמרא²¹ "ל- ייעודי תורא או לייעודי גברא"²² - ה"ז רק לענין "שלשה ימים דקתני"²³, דבמשנה²⁴ איתא ד"מועד כל שהעידו בו שלשה ימים", וע"ז בעי בגמ' אי הא דבעינן שלשה ימים היינו רק שג' נגיחות דהשור צ"ל בג' ימים]

18) ובפרט לפמ"ש התוס' (ב"ב כח, ב סד"ה אלא) ד"בהעדאה... גזירת הכתוב הוא דאין נעשה מועד אלא אם כן מעידים בפניו, אפילו יתברר לו באלף עדים שהעידו על שורו בב"ד" (אבל ברש"י שם (ד"ה התם) דהעדאה בפני בעלים היא כדי "שידעו לטעון ולהכחיש העדים ולהביא אחרים להזימן". ואכ"מ).

19) ל' הכתוב פרשתנו שם (וכן שם, לו).

20) ועד"ז במכילתא עה"פ. וראה תוד"ה ולא ישמרנו ב"ק כג, סע"ב. ועוד. ואכ"מ.

21) ב"ק כד, א. שם מא, א.

22) וב"מב"ם שם פ"ו ה"א פסק שהוא ספק מועד (כי הוא בעיא דלא איפשיטא - מגיד משנה שם).

23) ל' הגמ' שם כד, א. וראה גם רש"י שם מא,

א.

24) שם כג, סע"ב.

25) כי לכו"ע צ"ל הנגיחות בג' ימים (ראה ראב"ד ומגיד משנה לרמב"ם שם. וראה חכמת שלמה לשו"ע או"ח סקי"ד ס"ט. ועוד).

26) שם כד, א.

27) ל' רש"י שם.

28) וגם לפי פירוש המאירי ב"ק שם, דלייעודי תורא ולייעודי גברא אינו רק בנוגע לג' ימים אלא בעצם גדר ההעדאה (ע"ש), הרי גם לדידי' מוכח, שגם להסברא דלייעודי תורא יש בהעדאה ענין של התראה לבעלים. ע"ש.

29) ראה גם קרית ספר לרמב"ם שנעתק לקמן הערה 43. - וגם את"ל דכוונת רש"י ב"העדאתו" היא לדין מועד דהשור, ה"ז רק שבטל "דין העד- אתו" כי אין לחייב הבעלים (ולא שנשתנה טבע השור), ככפנים.

ד. אבל עצ"ע שיטת המאירי שכתב בפירוש ש"יציאת השור מרשות לרשות משנה מזלו וטבעו"³¹.

ויש לומר, שס"ל להמאירי, שזהו ענין שבטבע, כי בעלים חדשים מתנהגים ב- אופנים וסדרים חדשים, ועי"ז משתנה אופן הנהגת השור. ובפרט שבבעלים הקודמים נעשה שור נגח מפני העדר השמירה, הרי אפשר וקרוב לומר שה- בעלים החדשים יזהרו בשמירה מעולה יותר³², ועי"ז גופא משתנה טבע³³ השור.

וכפי שמצינו עד"ז שטבע השור להזיק תלוי בהמצב שסביבו, וכמו "מועד לשבתות אינו מועד לימות החול"³⁴, כי המצב דשבת גרם (באופן טבעי) לנגיחותיו (כפרש"י³⁵ דבשבת "לפי שהוא בטל

חדשה. ואע"פ שכשקנו השור ידעו שהוא שור נגח, מ"מ, זהו דין תורה שאי אפשר לחייבו נזק שלם בלי העדאה בפניהם ובפני ב"ד. וכמו שבבעלים הראשונים, הרי גם אם ב' עדים התרו בהם שלא בפני ב"ד שהשור נגח ג' פעמים ובמילא יודעים שהשור הוא שור נגח, מ"מ, בלי העדאה בב"ד אין מחייבים אותם, אף שטבע השור לנגח – כך אם יש בעלים חדשים בטלה העדאת הבעלים הראשונים, וצ"ל התראה חדשה דבעלים החדשים, אף שהשור הוא שור נגח³⁰.

(30) להעיר מנמוק"י (למשנה ב"ק לט, א) בדין רשות משנה גבי אפוטרופוס, "דיכלו יתומים למימר אי הוו מיעדי לי' באנפא דילן הוה עבידנא לי' שמירה מעולה ולא הוי נגח ולפיכך דיינינן לי' כתם עד שיעיד בפני בעלים". ויש לומר, שאין כוונתו ע"ד סברת רבה ב"ק מ, ב (לענין הועד בבית שואל) "דא"ל לאו כל כמינך דמיעדת לי' לתוראי" (וברש"י שם "לא שלך ה' ולא נזהרת בשמירתו") [ולפ"ז ה"ז רק גבי שואל (ואפוטרופוס), ולא במוכר או נותן מתנה] – שהרי בנמוק"י מבאר טעם הדיעה ד"רשות משנה", ואילו רבה ס"ל דרשות אינה משנה; אלא יש לומר שכוונתו ככפנים, דר"מ ס"ל דאין ההתראה להאפוטרופוס מועילה ליתומים, כמו שאין ההעדאה לבעלים ראשונים מועילה לבעלים חדשים.

וראה ריא"ז בשלטי גבורים לקמן שם גבי נעשה מועד ברשות שואל, דאם "נגח נגיחה רביעית ברשות בעליו ה"ז משלם ח"נ שהרי לא ידע הבעל שהוא מועד בשעה שנגח נגיחה רביעית ואע"פ שהעידו עליו בפני השואל אין הבעל מתחייב עליו ע"י השואל".

(31) ואולי יש לומר, שגם להמאירי יסוד הדין ד"רשות משנה" הוא מצד דין העדאת הבעלים, אלא כיון שדין תורה הוא שחייב נזק שלם תלוי ב"והועד בבעליו", וכשמשתנית רשות בעלים בטל דין שור המועד – הרי דין תורה זה משנה את המציאות (ראה לעיל סוף ס"ב) ומשתנה טבע השור.

(32) ראה גם ערוך השולחן חו"מ (סשפ"ט סי"ח) ד"יש להסביר הטעם (דרשות משנה) דשואל הבעלים החדשים יטילו עליו שמירה יתירה ולא יגח עוד".

(33) ולשון המאירי "מזלו וטבעו" – ראה מאירי ב"ק ב, ב "צד או טבע להשתדל בהצלה". וראה ב' הפירושים ברש"י שם (וברש"י שבת נג, ב שצויין בגליון הש"ס שם). ואכ"מ.

(34) רמב"ם שם פ"ו ה"ח, מב"ק לו, א (במשנה).

(35) ב"ק שם ד"ה ה"ה מועד.

ה. ויש לומר, שהרמב"ם ס"ל שהדין ד"רשות משנה" כולל שני האופנים, אלא שתלוי באיזה אופן: גבי מכירה או מתנה דהוי שינוי רשות לגמרי (שעובר לרשות חדשה ממש) אמרינן ששינוי הנהגת ה- בעלים החדשים גורם שינוי בטבע השור; משא"כ כשאין שינוי רשות גמור, וכמו שור ברשות שואל שאינו שינוי רשות לגמרי, שהרי השור עדיין של הבעלים ורק שהשאלו לו, ובלשון הגמ'⁴¹ שעדיין "שם בעליו עליו", אזי לא מסתבר שנשתנה טבע השור, כי ודאי שהשואל לא ישנה כ"כ ממנהג הבעלים כלפי השור (שהרי צריך להחזירו), וזה מסתבר לומר שהדין ד"רשות משנה" הוא רק מפני ביטול דין העדאת הבעלים.

וזהו החילוק בלשון הרמב"ם בין שתי ההלכות הנ"ל:

גבי שואל ("הועד בבית השואל והח- זירו לבעליו") כ' "הואיל ונשתנית רשותו בטלה ההעדה", והכוונה לביטול ההעדה⁴²

מקראי - שזהו רק לענין שלא יתחייב נזק שלם דגזירת הכתוב דאינו חייב עד ג"פ, אבל די שיגח שני מינים שיהי' מועד לכל המינים (כיון דטבע של חזקה נקבע בב' פעמים). ע"ש.

(40) כי י"ל שאינו חייב אלא על מה שהתרו בו.

(41) מ, ב (דעת רב פפא שם). וכ"ה ברמב"ם שם פ"ד ה"ח. וראה לקמן הערה 45.

(42) ראה רמב"ם שם פ"ו ה"ב "אין העדה כו", והיינו ל' עדות (והתראה), לא ענין של "מועד" (דהשור).

ומלאכה וזחה דעתו עליו", ובתוס'³⁶ הביאו מירושלמי שבשבת "ראה אותם במלבושים נאים אחרים וחשובים בעיניו נכרים ואינו מכירם"), וכן בנדו"ד, שאפשר וקרוב לומר שאופן הנהגת הבעלים הראשונים עמו גרם לנגיחותיו, והמצב החדש בבעלים החדשים גורם שינוי בטבע השור.

ונמצינו למדים, שיש שני אופנים בביאור הדין ד"רשות משנה": (א) ששינוי הרשות מבטל דין העדאת הבעלים, (ב) שע"ז משתנה טבע השור.

[וי"ל נפק"מ להלכה בין שני אופנים אלה - אם ברשות הראשונה הי' "מועד לכל" ³⁷ (לכמה מינים³⁸), ואח"כ ברשות החדשה נעשה עוד פעם מועד רק למין אחד: אם אמרינן דטבע השור נשתנה, פשוט שאינו מועד אלא למין זה; אבל את"ל שלא נשתנה טבע השור, והרי הוא שור נגח כמקדם, ורק גזירת הכתוב היא שאין לחייב הבעלים החדשים עד שמתרים לו בפניו ב"ד, יש לומר, דלאחרי שהתרו אותו ונתקיים בו "הועד בבעליו" שוב חייב לא רק על מין זה אלא נשאר "מועד לכל" ³⁹. ועצ"ע⁴⁰].

(36) ב"ק שם.

(37) ראה ב"ק לו, סע"א ואילך. רמב"ם שם ה"ט.

(38) ראה מגיד משנה לרמב"ם שם, פלוגתת הרמב"ם והראב"ד בפ"י "מועד לכל".

(39) ע"ד מ"ש בטורי אבן לחגיגה (ד, א) בדעת רבי (יבמות סד, ב) דס"ל דחזקה בשתי פעמים ומ"מ בשור המועד הוא רק בג"פ מפני דילפינן

שנשתנה טבע השור ובמילא אין עליו דין מועד.

ועפ"ז מדויק לשון הרמב"ם בהמשך הלכה זו "אבל אם השאילו או מסרו לשומר הרי הוא בחזקתו, וכן שור שהועד בפני אפוטרופסין ונתפקח החרש כו' אע"פ שבטלו האפוטרופסין הרי הן מועדין בחזקתן שהרי ברשות בעלים הן" – שלא נקט סתם "שנשאר מועד" וכיו"ב, אלא מדייק שנשאר בחזקתו, כי זהו הניגוד לתחילת ההלכה, דבמכר ומתנה נשתנה חזקת (וטבע) השור, משא"כ בשואל שומר ואפוטרופוס, לא נשתנה חזקת נגחן, כיון שאין כאן שינוי רשות גמורה, דגם שואל ושומר "שם בעלים עליו"⁴⁵, וכ"ש אפוטרופוס ש"ברשות בעלים הן".

[ויש לומר, דמ"ש הרמב"ם גבי אפוטרופוס "שהרי ברשות בעלים הן", הכוונה לא רק לדין רשות, אלא גם "רשות" בפשטות, דגבי אפוטרופוס נשאר השור ברשות ובית היתומים, וא"כ פשוט יותר⁴⁶

(ההתראה) להבעלים⁴³, דאף שגבי שואל לא נשתנה טבע השור, מ"מ, כיון שההתראה היתה לשואל, אין זה מחייב את המשאל כשחוזר השור לרשותו, שהוא צריך התראה בפ"ע.

ועפ"ז מובן גם סיוס דברי הרמב"ם "והשואל פטור שהרי החזירו": כיון שטבע השור לא נשתנה והרי הוא שור נגח, סד"א דאע"פ שהשור כבר הוחזר לרשות הבעלים, מ"מ, כיון שהשואל עשהו לשור נגח (ועדיין נגח הוא), נחייב את השואל לשלם חצי נזק (השני) שאי אפשר לחייב הבעלים⁴⁴. כלומר, כיון שזה שהשור "חזר לתמותו" הוא רק בכך שאי אפשר לחייב את הבעלים בנוזק שלם (כיון שלא היתה העדאה בפני בעלים), אבל השור מועד הוא, א"כ יש לחייב את השואל לשלם את ההפסד (חצי הנזק דנזק שלם) כיון שהוא גרם שהשור ייעשה מועד. וקמ"ל הרמב"ם דכיון שהחזירו בטלה כל אחריותו דהשואל ואין לחייבו שום מזמן.

משא"כ גבי מכר ומתנה מדייק ה-רמב"ם "שהרשות שנשתנית משנה דינו" (ולא ש"בטלה ההעדה"), כי כאן חל בו שינוי יסודי יותר, שנשתנה דין השור, ששוב אין עליו חזקת מועד, והיינו לפי

(45) ובזה לא אמרינן שבטל דין העדאת הבעלים [אע"פ שרשות שואל נחשבת לשינוי רשות, כברמב"ם שם ה"ט ש"הועד בבית השואל והחזירו לבעליו חוזר לתמותו"], כי השואל (והשומר) קיבל עליו חיובי הבעלים (ראה רמב"ם שם פ"ד ה"ד) ועדיין "שם בעליו עליו" (רמב"ם שם ה"ח. וראה כס"מ שם). וראה ים של שלמה לב"ק פ"ד סי"ד. ועוד. ואכ"מ.

(46) ולהעיר שבאפוטרופוס פשוט יותר גם שאין כאן דין שינוי רשות לגבי היתומים, כי הם בעלים ממש (ולא רק ד"שם בעליו עליו" כבשואל) – ראה יש"ש שם, צפע"ג (המלוקט) לב"ק (לט, ב

(43) וכן מפורש בקרית ספר לרמב"ם על אתר "הרשות שנשתנה לה משנה את ההעדאות ואין שם השואל שהועד ברשותו עליו".

(44) וע"ד רישא דברייתא, שהשואל משלם רק חצי נזק דתם והבעלים משלמים החצי השני (ראה לעיל הערה 8) כיון שעדיין מועד הוא.

לאותו דבר שהרגיל בו, היינו שההנהגה הבתלית רצוי' נעשית אצלו כמו טבע.

והנה בדרך כלל, הסדר לבטל דין מועד בבהמה הוא ע"י ש"חזרה בה מדבר שהועדה לו. . שור שהועד ליגח וחזר שלא ליגח. . ה"ז תם לנגיחה ומאימתי היא חזרתו עד שיהיו התינוקות ממשמשיין בו ואינו נוגח"⁵⁰, וכן הוא ברוחניות הענינים, שכדי שטבע נפשו הבהמית יחזור ל"תמותו" (שתבטל ממנו רגילות זו) צריך להתייגע עם נפשו הבהמית לבטל תוקף תאוותיו כו' עד שמתבטל טבע רע זה (שהרגיל את עצמו בו), ועד שיוכל לבחון את עצמו שלא יפול בזה עוד פעם (ע"ד מחז"ל⁵¹ ד"תשובה גמורה"⁵² היא שבא לידו דבר שעבר בו, "באותו מקום כו", ומ"מ אינו נכשל).

ז. ועל זה יש הוראה ולימוד מהדין ד"רשות משנה", שיש עוד אופן לבטל דין "מועד" מנפשו הבהמית, ולהגביה מההשקעה ברע ח"ו, והוא ע"י הענין דשינוי רשות. דגם אם האדם לא עבד עם נפשו הבהמית עד שזיככו, אלא ששינה רשותו, שהשקיע את עצמו בכל מהותו בעולם חדש דקדושה, אם בלימוד התורה או בעבודת התפילה או במעש"ט, אזי בדרך ממילא הועברה ממנו שליטת היצר בענין זה שהי' מורגל בו ו"חזר לתמותו".

שטבע השור לא נשתנה כש"בטלו האפוסטרופוסין"].

ו. ע"פ כל הנ"ל יתבאר היטב הדין ד"רשות משנה" ברמז, בפנימיות הענינים: "שור" - קאי על הנפש הבהמית שב-אדם, שצריך לשמור עלי' שלא תעשה דבר בלתי רצוי ח"ו, ואדרבה, יש לנצל גם את כח ה"שור" שבאדם (נפשו הבהמית) לדברים של טוב וקדושה.

וכיון שגם הנפש הבהמית שבישראל היא מקליפת נוגה שיש בה טוב ורע, הרי יש בטבעה גם מדות טובות⁴⁷, ועוד זאת, שמצד עצם טבעה אין הנפש הבהמית שבישראל מתאוה לדברים אסורים אלא רק לתאוות היתר⁴⁸. וזהו ענין שור תם ("המשנה ועשה מעשה שאין דרך כל מינו לעשות כן תמיד") בעבודה, והיינו כשמתאוה לדברים אסורים (שאין זה טבעה של נפש הבהמית שבישראל) ועד שנכשל ר"ל בעבירה, שאז ה"ה בגדר "תם". וענין "שור המועד" הוא כאשר "הרגיל בשינויו פעמים רבות", שחזור על מעשה זה כמה פעמים עד שמתרגל בו (ונעשה לו כהיתר⁴⁹), ש"נעשה מועד

ושם מ, א) ועוד - בדעת הרמב"ם. וראה ח"ה הרשב"א ב"ק מ, ב. ועוד.

(47) תניא ספ"א. ע"ש.

(48) ראה תניא פ"ח (יב, סע"ב) ש"כח המתאוה לדברים האסורים הוא שד משדין נוכראין שהוא יצר הרע של אומות העולם".

(49) יומא פו, ב. וש"נ.

(50) ל' הרמב"ם שם פ"ו ה"ז.

(51) יומא שם. רמב"ם הל' תשובה רפ"ב.

(52) רמב"ם שם.

(ב) אופן עמוק יותר, שנעשה כאיש חדש ממש, ש"שינוי רשות" זה, שהשקיע את עצמו בעולם הקדושה, פועל בכל עניינו באופן פנימי, עד שגם טבע נפשו הבהמית נשתנה ונזדכך, שנתבטל ממנו כליל טבעו הרע, ו"חוזר לתמותו", כולל הפירוש הפנימי בזה – מלשון תמימות ושלמות, שמהתפך "להיות"⁵⁷ טוב גמור, כמו יצר טוב ממש".

(משיחת ליל ד' דסוכות תשמ"ח – נדפס בלקו"ש חל"ו ע' 102 ואילך)

[וע"ד שנת' במ"א⁵³ בפירוש תוכן ה- ענין דא' מדרכי התשובה הוא "שינוי השם"⁵⁴, וכמ"ש הרמב"ם⁵⁵ "ומשנה שמו כלומר אני אחר ואיני אותו האיש שעשה אותן המעשים", שהגדר דתשובה זו הוא – שינוי הגברא. דבכלל ענין התשובה המכפרת בא על ידי עזיבת החטא, חרטה על העבר וקבלה על להבא⁵⁶, וכאשר תשובה זו היא באמת (עד ל"תשובה גמורה" כנ"ל), אזי מתכפר לו עונו;

אבל הענין ד"משנה שמו" הוא, דכאשר האדם משנה כללות מציאותו, וכמ"ש הרמב"ם שם "ומשנה מעשיו כולן לטובה", הרי זה שאין מענישים אותו על העבירות שעשה אינו מפני שביטל את חטאיו, אלא לפי שנעשה מציאות חדשה, "איני אותו האיש שעשה אותן המעשים" ובמילא האדם שעבר העבירות אינו לפנינו כדי להענישו].

ובזה גופא אפ"ל ב' אופנים:

(א) שטבע נה"ב לא נשתנה, אלא שמ"מ חזר לתמותו, ובעבודה היינו שעוצם גילוי נפש האלקית, ע"י השקעתו באור הקדושה ברשות (ומדריגתו) החדשה, פועל שנפשו הבהמית תהי' כפופה לגילוי אור הקדושה, ובמילא טבע הרע (שנתרגל בו מקודם) אינו פועל בו.

(53) לקו"ש חל"ד ע' 62 ואילך.

(54) רמב"ם שם פ"ב ה"ד.

(55) שם.

(56) ראה רמב"ם שם פ"ב ה"א.

(57) ל' התניא ספ"ט.

תורת רבינו

בתי כנסיות שבבבל לעת"ל

הת' השליח שלמה חיים קסלמן
שליח בישיבה גדולה

יביא דברי הגמ' במגילה ע"ד בתי כנסיות שבבבל והסתירה בדברי התוס' שסו יבאר תירוץ המג"א ע"ז והקושי בדברי רבינו לפי"ז ידחה תירוץ אפשרי לחלק בין ביהכ"נ סתם לשנבנה על תנאיו יתרוץ באופן א' ע"פ הביאור בדברי הראגאטשאווער בסוגיא דמגילה שסו יתרוץ באופן מרווח ע"פ דיוק בל' רבינו

איתא במגילה כח: "א"ר אסי בתי כנסיות שבבבל על תנאי הן עשויוין", ופירש"י "ע"מ שישתמשו בהן". ובתוס' (ד"ה בתי כנסיות) כתבו דהוא רק "כל זמן שהן בטלין . . כשחרב אז מהני התנאי".

והוסיפו עוד: "ודווקא לאותן שבבבל מהני התנאי, שהרי לעת בא גואל במהרה בימינו תפקע קדושתן, אבל לאותן שבארץ ישראל לא מהני תנאי, שהרי קדושתן לעולם קיימת". ופשטות כוונתם בזה, דמכיון שקדושת בתי כנסיות שבבבל אינה קדושה עולמית, הרי כשחרבו כבר נתבטל קדושתן מהן, משא"כ בתי כנסיות שבא"י דקדשי לעולם.

והנה לקמן בסוגיא דמגילה שם (כט.) איתא: "תניא ר"א הקפר אומר, עתידין בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל שיקבעו בא"י". ולכאורה הוא סותר לדברי התוס' דלע"ל תפקע קדושת בתי כנסיות שבבבל.

וכן הקשה המג"א אהא דכתב המחבר (סי' קנא סי"א): "אם בשעת בנין בית הכנסת התנו עליו להשתמש בו מותר להשתמש בו בחורבנו . . במה דברים אמורים בבתי כנסיות שבחוצה לארץ, אבל לבתי כנסיות שבארץ ישראל לא מהני שום תנאי". ובטעם הדבר הביא המג"א (סקט"ו) מדברי התוס' הנ"ל, והקשה: "וצ"ע, דאמרינן בסמוך בגמרא עתידין כל בתי כנסיות שבבבל שיקבעו בא"י". ותירץ: "וצריך לומר דהתוספות קאי אבחרובנן, דכיון שחרבו קודם ביאת הגואל לא יקבעו בא"י, וצ"ע". היוצא לדבריו, דבתי כנסיות שחרבו לא נאמר עליהם דיקבעו בא"י.

והנה, בשיחת ש"פ בה"ב תשמ"ח (סה"ש תשמ"ח ח"ב ע' 464 הע' 77), הביא רבינו דברי הגמ' דעתידין בתי כנסיות שיקבעו בא"י, והוסיף: "ולכאורה פשוט, שהכוונה אינה רק לבתי כנסיות ובתי מדרשות שקיימים בהוה (בזמן הגאולה), אלא גם לאלו שהיו קיימים

במשך הדורות שנפנז' [אע"פ שחרבו כו' . . והרי הוא אומר והשמותי את מקדשיכם, אע"פ ששוממים בקדושתם הן עומדים], שהאבנים העצים והעפר כו' שמהם נעשו הבתי כנסיות והבתי מדרשות . . בודאי יקבלו שכרם שיחזרו ויקבעו בא"י. ולכאורה צ"ב בזה להתאימו עם שיטת התוס' אליבא דהמג"א הנ"ל.

והיה אפשר לומר בדוחק שיש לחלק בין בתי כנסיות סתם ובתי כנסיות שנבנו על תנאי¹: דסתם בית הכנסת, אע"פ שחרבה, יקבע שוב בא"י; הבתי כנסיות שבשעת בנין התנו עליהן, הרי כשחרבה, פקע קדושתה לעולם, גם לע"ל. וסיוע לדברינו מהא דבעין יעקב גרס במימרא דר"א הקפר "עתידין בתי כנסיות שבחו"ל שיקבעו בא"י", די"ל כוונתו לבתי כנסיות סתם, אבל בתי כנסיות שבבבל שעל תנאי הן עשויות, אה"נ דלא יקבעו.

אבל אינו, כי [מלבד זאת שלא אישתמיט בדברי רבינו לחלק בזה, הרי] מהא דהביא רבינו הכתוב דוהשמותי, מוכח דהכוונה לכל בית כנסת בלי יוצא מן הכלל.

והנה, ב'פרקי מבוא' לס' צפנת פענח – שמות', האריכו המו"ל לבאר כמה מהחידושים הטמונים בלשונו המקוצר של הראגאטשאווער. ושם הביאו מ"ש (צ"פ למס' מגילה שם) בביאור דברי התוס' הנ"ל ד"לעת בא גואל במהרה בימינו תפקע קדושתן", שהוא משום "שכל ישראל יעלו לארץ ישראל". ופירשו כוונתו, דס"ל דקדושת בתי כנסיות מתייחסת לכלל ישראל וקיימת מכחם. ומכיון שלעת בא גואל יעלו כולם לא"י, הרי שיחס ישראל לחו"ל יתבטל, ובמילא תפקע קדושת הבתי כנסיות שבחו"ל.

והנה, על הא דעתידין בתי כנסיות שבבבל שיקבעו בא"י, כתב הראגאטשאווער (צ"פ שם): "ר"ל כל הקדושה של הבתי כנסיות". ופירשו דכוונתו לבאר בזה שהא דתפקע קדושתן של הבתי כנסיות הוא בגדר 'אפקעתא דמלכא', שכל הקדושה שבבתי כנסיות בחו"ל, תתעלה ותיקבע בא"י, וא"כ הפקעת הקדושה אינה לגריעותא אלא למעליותא, דמכיון שכל ישראל יעלו לא"י, תתעלה כל הקדושה עמהן ותיקבע בא"י.

ואם כנים הדברים, דאינו מוכרח שהא דעתידין בתי כנסיות הוא בסתירה לתפקע קדושתן, היה אפשר לומר שעד"ז הוא גם הביאור בדברי רבינו דלעיל: דאדרבה, דוקא מצד הא דתפקע קדושתן למעליותא, מובן דכל הבתי כנסיות יקבעו בא"י, מכיון שכל ישראל יעלו לא"י.

אך עצע"ק בזה, דהרי א) כהנ"ל הוא חידוש, והו"ל לפרש זה ולא לסתום (ועכ"פ לציין לדברי הצ"פ). ב) ועיקר: בדבריו כאן קאי רבינו בהבתי כנסיות עצמם, ולא בקדושתם, וכלשונו: "שהאבנים והעצים וכו'

1) ראה במג"א שם סקי"ב שהוכיח מדברי המחבר, דרק בבבל מסתמא על תנאי עשאוהו, אבל בשאר מקומות צריך להתנות בפירוש.

ולרווחא דמילתא י"ל באו"א: ובהקדים, דלכאורה אינו מובן למה לא ציין רבינו לשום מקור קדום, ועכ"פ לדברי התוס' או המג"א הנ"ל, שהם הרי המקור בנוגע לענין זה. אלא די"ל דהיא הנותנת: דכאן מבאר רבינו ענין חדש בקביעת הבתי כנסיות בא"י, שאינו קשור כלל עם דברי הגמ' דלעיל. והוא: דמכיון שהאבנים והעצים והעפר הגינו ועזרו לישראל להתפלל וללמוד בתוכם, בודאי יקבלו שכרם ויקבעו בא"י.

נגלה

"שהן י"ח חדש" – בדברי התוס' והרמב"ן

הת' חיים שיחי' לידר
תלמיד בישיבה גדולה

יציע דברי התוס' והרמב"ן בביאור דברי המשנה "שהן י"ח חדש" יקשה דגם להתוס' לכאורה ס"ל דר"ה דוקיא דמתני' קמ"ל יקדים ב' האופנים בהריטב"א בתירוץ הגמ' יתלה בזה מחלוקת התוס' והרמב"ן

תנן (ב"ב כח.) "חזקת הבתים . . וכל שהוא עושה פירות תדיר, חזקתן שלש שנים מיום ליום. שדה הבעל, חזקתה שלש שנים ואינם מיום ליום. רבי ישמעאל אומר, ג' חדשים בראשונה ג' באחרונה ושנים עשר חודש באמצע שהן י"ח חדש. ר"ע אומר וכו'".

ובתוס' (ד"ה שהן י"ח חדש) תמהו דלמה כתבה המשנה בפירוש את סכום החדשים הנצרכים לחזקה, "וכי מניינא אתא לאשמועינן". ומבהירים התוס', "וליא למימר דרצופין אתי לאשמועינן, דא"כ מאי קמ"ל רב הונא. ובגמרא משמע דמתניתין לא הוה שמעינן דבעינן רצופים אי לא דאשמועינן רב הונא".

היינו, דלכאורה היה אפ"ל דהטעם לזה ששינינו "שהן י"ח חדש" הוא להדגיש שהי"ח חדש צ"ל ברציפות. וע"ז כותבים התוס' דאינו, כי לקמן (כט.) איתא בפירוש: "אמר רב הונא, שלש שנים שאמרו הוא שאכלן רצופות". ובגמ' שם הקשו שאין בזה חידוש, ד"תנינא, חזקתן שלש שנים מיום ליום" שמשמעו רצופין. ותירצו, "מהו דתימא מיום ליום לאפוקי מקוטעות, ולעולם אפילו מפוזרות, קמ"ל". דאי לאו דברי רב הונא, הו"א דכוונת המשנה בהדגשתה "מיום ליום" הוא שהשנים יהיו שלמים, אבל לעולם אפשר לפזרם, קמ"ל רב הונא דצ"ל רצופות. ומזה, שממשנתנו אין שום משמעות לרצופין אי לאו משום רב הונא, ולכן אא"ל שזהו ההדגשה ב"שהן י"ח חדש".

והנה הרמב"ן (ד"ה שהם שמנה עשרה חדש) הקשה ג"כ קושיא זו ותירץ ע"ד התוס', דרצופין אתא לאשמועינן. אבל המשך באו"א וז"ל: "וכת"א אי הכי רב הונא בגמרא מאי קמ"ל, מתני' היא דמדר' ישמעאל נשמע לרבנן. ותו, מאי דאיך ליה מדקתני מיום ליום. איכא למימר, רב הונא דוקיא דמתני' קמ"ל, והא דדייקנן לה בגמ' מדקתני מיום ליום, דניחא להו לאקשווי מדרבנן ולא דרבי ישמעאל, משום דכיון דמשיך זמניהו דילמא אפילו מפוזרים נמי לרבנן, קמ"ל".

כלומר: דגם לו הוקשה קושיית התוס' ע"ז, דרב הונא מאי קמ"ל, ועוד הוסיף: שבגמ' מבואר, שכל הלימוד מדברי המשנה שצ"ל רצופין הוא רק ממ"ש "מיום ליום", ולא ממה שאמר ר' ישמעאל "שהן י"ח חדש". וע"ז תירץ, שבאמת ר' ישמעאל ללמדנו בא שצריך רצופין, ורב הונא לאשמעינן אתא מאיפה למדנו זאת. והטעם שדייקה הגמ' מ"מיום ליום" ולא מ"שהן י"ח חדש", הוא מפני שרצתה הגמ' להביא סייעתא גם מדברי רבנן (ולא רק מר"י), שאף לשיטתם שצריך זמן ממושך יותר לחזקה, מוכרח שהיו רצופין.

והיה נראה בפשטות, שהתוס' לא ס"ל הא דכתב הרמב"ן שר"ה דוקיא דמתני' קמ"ל. אבל אינו מחוור לכאורה, דהרי בפשטות לכו"ע אין צורך לומר שרב הונא אמר דבר חדש מעצמו, וגם למסקנא י"ל שלמד רב הונא את דבריו ממשנתינו, רק שקושיית הגמ' היתה שלכאורה פשיטא היא, דמפורש במשנתנו "מיום ליום", וע"ז תירצה שהיה אפשר לפרש אחרת, ומכיון שכן הוצרך רב הונא לחדש שרצופין אתא לאשמעינן. וכדרכה של הגמ' בכ"מ. וצ"ב.

וי"ל בזה, ובהקדים דברי הריטב"א בביאור דברי הגמ' "מהו דתימא מיום ליום לאפוקי מקוטעות, ולעולם אפילו מפוזרות, קמ"ל". שכתב ע"ז וז"ל: "פירוש, קמ"ל דמיום ליום תרתי קתני, למעוטי מקוטעות ולמעוטי מפוזרות, דשקולים הם ויבואו שניהם. אי נמי מייתורא, דכי קתני שלש שנים סתמא הוה משמע שלימות, ולא איצטריך מיום ליום אלא למעוטי מפוזרות".

כלומר: למסקנא, למדנו דין רצופות מלשון המשנה "מיום ליום". רק שזה יש ללמוד בב' אופנים: אופן א', דרב הונא מחדש שב"מיום ליום" מרומז גם ענין שני, דרצופות בעינן. ואופן ב', דהתיבות "מיום ליום" מיותרים הם, ומיתור זה למד רב הונא את דבריו. והנפק"מ, שלאופן הא' אין הכרח לומר שמיום ליום אפוקי מפוזרות, ולאופן הב' הרי כל ה"מיום ליום" מיותר הוא, אי לאו דאשמעינן לאפוקי מפוזרות.

וי"ל שבזה תלויים דברי התוס' והרמב"ן הנ"ל: דלהתוס', תירוץ הגמ' הוא כאופן הא' בהריטב"א, ד"מיום ליום" אתא לאפוקי מקוטעות, ולכן אין הכרח שילמדנו לאפוקי גם מפוזרות. והא קמ"ל רב הונא, דגם זה נכלל ב"מיום ליום", אבל "ממתניתין לא הוה שמעינן דבעינן רצופות אי לא דאשמעינן רב הונא", דהיינו שאין שום דיוק בדברי המשנה שהיה מכריחנו להוסיף עליה אי לאו רב הונא. ולכן, אם "שהן י"ח חדש" אשמעינן רצופות, הוי אומר שישנו דיוק במשנתנו המוכיח דינא דרב הונא, ובמילא אפ"ל כן.

אך להרמב"ן, תירוץ הגמ' הוא כאופן הב' בהריטב"א, דתיבות "מיום ליום" מיותרים הם, ומזה דייק רב הונא לאשמעינן רצופות, וא"כ "איכא למימר (ד)רב הונא דוקיא דמתני' קמ"ל", וכשם שמ"מיום ליום" אפשר לדייק דרצופות בעינן, כמו"כ יש לדייק מ"שהן י"ח

חדש". והא דדייקינן דוקא מ"מיום ליום", הנה ע"ז המשיך ברמב"ן "והא דדייקינן וכו'"
וכנ"ל. ועצ"ע.

חסידות

טעם ההדגשה דחסד לאומים חטאת בתניא פ"א

הרב יהודה לייב ראסקין

משפיע במתיבתא שע"י ישיבת אהל יוסף יצחק
שו"ב דק"ק מעלבורן

יביא מדברי אדה"ז והרשב"י שדייקו להדגיש בנוגע לאוה"ע שעשו בשביל עצמם יבאר
זה ע"פ הדגשת תורת החסידות בנוגע לעבודת ה' בכלל ושתמיד צריך לשאוף לעלות
במדריגהו יבאר שבפ"א מבאר שתי הקצוות ולזה מוכרח ההדגשה דאוה"ע

בתניא סוף פ"א מבאר אדה"ז החילוק שבין נה"ב דישאל ונפשות אוה"ע, ד"בישראל
נפש זו דקליפה היא מקליפת נוגה שיש בה ג"כ טוב . . משא"כ נפשות אומות העולם הן
משאר קליפות טמאות שאין בהם טוב כלל . . וכל טיבו דעבדין האומות לגרמייהו עבדין . .
אינן אלא להתיהר כו".

והנה, על אף שבודאי ידע רבינו הזקן שדברים אלו עלולים לעורר התנגדות וביקורת¹
[וכפי שהיה הדבר בפועל כשנאסר וכידוע הסיפור], בכל זאת כתבם בתניא, ומיד בתחילתו
[אף שלכאורה ה' אפשר להביא ענין זה גם בפ"ו, שם מדובר ג"כ על אוה"ע]. והדברים
צריכים ביאור².

(1) עד כדי כך, שבעת שעבד ר' זלמן יפה על תירגום התניא לאנגלית, כתב לרבי שרצה להשמיט שורה זו
מהתירגום וקיבל אז מכתב מהרבי בנוגע לזה.

(2) בפ' 'חסידות מבוארת' הביאו שאין הכוונה לכל הגוים, כי מי שקיבל ע"ע שבע מצוות בני נח, ה"ה מחסיד
אוה"ע ויש לו חלק לעוה"ב, ונפשו הוא מק"נ. אבל עדיין אינו מחוור, כי עכ"פ הו"ל לפרש כן.
ראיתי גם שישנם מקשרים זאת עם דברי 'פרויד' (Freud), שכל מעשיו של האדם מושפעים מה'אגו' שלו.
נמצא, שאדמו"ר הזקן אינו מבטל את הגוי (כי כולם מודים שזהו המצב האנושי), אלא מחדש שיש ביהודי
משהו על-אנושי].

והנה, בדומה לזה מצינו בגמרא (שבת לג, ב): "פתח ר' יהודה ואמר, כמה נאים מעשיהם של אומה זו (הרומיים), תקנו שווקים, תקנו גשרים, תקנו מרחצאות. ר' יוסי שתק. נענה רשב"י ואמר, כל מה שתקנו לא תקנו אלא לצורך עצמן. תקנו שווקים להושיב בהן זונות, מרחצאות לעדן בהן עצמן, גשרים ליטול מהן מכס. הלך יהודה בן גרים וסיפר דבריהם ונשמעו למלכות. אמרו, יהודה שעילה יתעלה. יוסי ששתק יגלה לציפורי. שמעון שגינה יהרג. אזל הוא ובריה טשו וכו' במערתא. איתרחיש ניסא, איברי להו חרובא ועיני דמיא וכו'" (ושם) למדו גליא דתורה ופנימיות התורה, וזכו לזה דוקא בזכות צער המערה, עיין באגה"ק סכ"ו).

הרי שמצינו צד השווה בין רשב"י לאדמו"ר הזקן, דגם רשב"י אמר שהרומיים עושים הכל רק לצורך עצמן, ולכן הוצרך לברוח ולהסתתר במערה, ומזה דוקא זכה למה שזכה.

ואולי אפשר לבאר ענין זה, דהנה ידועה הדגשת תורת החסידות שעבודת ה' צריכה להיות שלא על מנת לקבל פרס. וכדברי הרמב"ם (הל' תשובה פ"י ה"א) וז"ל: "אל יאמר אדם הריני עושה מצות התורה ועוסק בחכמה כדי שאקבל כל הברכות הכתובות בה, או כדי שאזכה לחיי העולם הבא, ואפרוש מן העבירות כדי כו', אין ראוי לעבוד את ה' על דרך זה כו' אלא עמי הארץ והנשים והקטנים, שמחנכין אותן לעבד מיראה, עד שתרבה דעתן ויעבדו מאהבה".

וממשיך שם (ה"ב-ג): "העובד מאהבה עוסק בתורה ומצוות והולך בנתיבות החכמה לא מפני דבר בעולם כו' אלא עושה האמת מפני שהיא אמת וכו', והיא מעלת אברהם אבינו³. וכיצד היא האהבה כו', שתהא נפשו קשורה באהבת ה', ונמצא שוגה בה כאילו חולה חולי האהבה, שאין דעתו פנויה מאהבת אותה כו'".

ומסיים שם (ה"ו): "דבר ידוע וברור שאין אהבת הקב"ה נקשרת בלבו של אדם עד שישגה בה תמיד כראוי, ויעזוב כל מה שבעולם חוץ ממנה כו', ועל פי הדעה תהיה האהבה, אם מעט מעט, ואם הרבה הרבה. לפיכך צריך האדם לייחד עצמו להבין ולהשכיל בחכמות ותבונות המודיעים לו את קונו, כפי כח שיש באדם להבין ולהשכיל".

והנה, ספר התניא מיוסד על הפסוק כי קרוב אליך הדבר מאד בפיוך ובלבבך לעשותו, ומטרתו "לבאר היטב איך הוא קרוב מאוד" בכלל, ובעיקר איך הוא קרוב "בלבבך", לעורר אהוי"ר בעבודת ה'. לשם כך על האדם לחתור לעומק בתוך עצמו ולגלות את נשמתו

3 ראה לקו"ש ח"כ עמ' 73, ביאור מעלת המסירות נפש של אברהם אבינו. ואולי זוהי כוונת הרמב"ם במ"ש שמידת אברהם אבינו היא שעושה האמת מפני שהיא אמת.

הקדושה; רק כך ביכולתו להרגיש שחייו הרוחניים הם הם מהותו האמיתית, ואילו המשיכה והנטייה שלו לגשמיות וחומריות אינן אלא הפרעות חיצוניות בלבד⁴.

ותוכן הפרקים הראשונים הוא לבאר החילוק בין צדיק בינוני ורשע. שהחילוק בין צדיק ובינוני אינו בנוגע למעשה בפועל, וגם החילוק בין בינוני ורשע היא (בעיקר) לאו דוקא בנוגע לפועל, אלא הגדרת הרשע הוא ששייך לעבירה, ובינוני הוא מי שלא עבר עבירה מימיו ולא יעבור לעולם, שאינו שייך (במדריגתו העכשווית) לעבירה. ואדרבה, יכול להיות שיהי' אדם שהוא בדרגת בינוני או צדיק, אף שמצד מצבו הפרטי (דוחק הפרנסה וכיו"ב) אינו עסוק כל היום בתורה ומצות, כי בפנימיותו הרי כל ענינו הוא לעבוד את ה'. ולאידך, יכול להיות אדם 'גדול' (כלשון העולם), שלומד תורה כל היום ועושה הרבה מצות ומעשים טובים, ופנימיותו כוונתו בכ"ז היא שעי"ז יתפרסם שמו ויקבל כבוד גדול וכו', ואכמ"ל. אלא ההבדל בין צדיק בינוני ורשע הוא - מה מאיר באדם, הנפש האלקית או הנפש הבהמית.

הדרגה העליונה היא הצדיק, שאין לו נפש הבהמית בכלל, ואצלו מאיר רק הנפש האלקית, ולכן אין לו שום רצון חוץ מאלקות, שזה רצונה של הנפש האלקית. ובוזה גופא יש כמה דרגות, עד הדרגה הכי גבוהה, שעבודתם היא לצורך גבוה, ולא כדי לדבקה בו יתברך, דרחים לון יתיר מגרמיה (סוף פ"י ופמ"ד). מאידך יש הרשע, שאצלו מאיר הנפש הבהמית (עם כל הדרגות המבוארות בפ"א). וביניהם יש הבינוני, שאהבתו היא יותר מהרשע אבל פחות מהצדיק.

ובפט"ו מחלק בין עובד אלקים ללא עבדו, שאינו עושה שום מלחמה עם היצר לנצחו כו', שדי לו באהבה מסותרת אשר בלב כללות ישראל (לשון התניא), והוא בדרגת הבינוני, וגבוה מהרשע, אף שיכול להיות שהרשע עובד את ה' ביותר כח מהבינוני שלא עבדו, שהחילוק הוא לא כמה מצות הוא מקיים, או אפילו כמה הוא עובד את ה', רק בנוגע האהבה שמאיר לו.

ולבאר זה באותיות פשוטות, הנה ידוע פתגם הצמח צדק לבתו הרבנית רבקה, "בעסער עסן צוליב דאווענען, ווי דאווענען צוליב עסן". ובלקוטי שיחות (ח"א עמ' 152) מסביר רבינו, שבפתגם זה מרומזים שני אופנים בעבודת ה', ושניהם הם על פי תורה: "עסן" הוא כל עניני עולם הזה, ו"דאווענען" הוא כל עניני קדושה. ויש מי שעובד ה' באופן של "דאווענען צוליב עסן", היינו להיות יהודי טוב, ליהזר מעבירות ולקיים כל המצות בהידור, אבל כל כוונתו היא כדי שהקב"ה ישלם לו כפעלו. ואף שדרך זה איז אויך אויסגעהאלטן, הנה כלשון השיחה שם "שוברו בצידו" - שרוצה לחיות חיים טובים, ושהקב"ה חייב לו, שהרי מקיים את השלחן ערוך בתכלית הדיוק, וסו"ס זהו מהנפש

(4) מתוך פי' חסידות מבוארת' ע"ס התניא.

הבהמית. וזהו ההוראה "בעסער כו", דהדרך הכי טובה היא להיפך, שעיקר ענינו הוא לעבוד את ה', ובדיעבד צריך "עסן", היינו כל צרכי האדם, והוא רק כדי לעבוד את ה', אבל לא זהו ענינו. וזהו "עסן צוליב דאווענען".

[וכידוע הסיפור, שפעם הלכו שני ראשי ישיבה לדבר בפני קהל גדול (כדי לגייס כסף למוסדות שלהם). הראשון נעמד והתחיל לבאר חידושי תורה משלו בפלפול עמוק, כדי להראות את הרמה של הישיבה שלו. משגמר דבריו, נעמד השני ואמר: הראשון דיבר תורה אבל התכוון לכסף, אני אדבר כסף אבל כוונתי לתורה].

ולדרגא זו צריכים לשאוף, וכדברי הרמב"ם הנ"ל, וזהו תורת החסידות - לחנך ולהשפיע ולהעלות את האדם לדרגה גבוה יותר. כל הדרגות שיש בישראל, ואפילו רשע גמור, הנפש הבהמית שלו היא מקליפת נוגה, וכפי שמסיים בפ"א כל בי עשרה שכינתא שריא, שאפילו רשע גמור יש בו קצת טוב. וזהו מה שבתניא מבאר כל הדרגות שיש בישראל, ואיך לעלות במדריגה.

לפי זה אפשר לומר, שבפ"א מבאר שני הקצוות שישנו בעולם: מצד אחד - בתחילת הפרק אומר שאפילו כל העולם כולו אומרים לך צדיק אתה (היינו שהלבושים שלו הם בתכלית השלימות, מכל מקום) ה' בעיניך כרשע (כיון שיש לו נפש הבהמית, ולא דוקא שזה בא מאהבת ה'). וכ"ה בסיום הפרק - אותה נקודה בנוגע אומות העולם, שחסד לאומים (כיון שהנפש שלו אין בו טוב, לכן זה) חטאת (שבוודאי זה לגרמיה), וזה מדגיש עוד שנוגע מה היא כוונת האדם.

ולאידך באמצע הפרק מביא הענין דצדיק יסוד עולם, שלבי חלל בקרבי שאין לו יצר הרע כי הרגו בתענית, שאין בו שום מציאת של רע (וכל כולו הוא לה) ולכן בסוף הפרק מביא את ההיפך ממש - מי שאין לו טוב כלל (וכל כולו הוא לעצמו), וזהו רוב אומות העולם, וחסד לאומים חטאת. ומביאו כדי להדגיש את הלעומת זה שקיים בעולם⁵.

ואין סתירה ממה שמתחיל בפ"א שזה לעומת זה, צדיק לעומת רשע, כי כן הוא באופן כללי, אבל בפרטיות, (וכפי שמבואר ב'חסידות מבוארת') הנה "ביטול וכפיפת הטוב אל הרע אצל הרשע שונים הם מביטול וכפיפת הרע לטוב אצל הצדיק", וכן הצדיק גמור לעומת הרשע גמור, שאצל הצדיק גמור אין בו רע כלל, משא"כ הרשע גמור יש בו טוב. אבל אומות העולם הם רע גמור, בדיוק ההיפך של צדיק יסוד עולם.

ועל דרך זה אולי יש לומר לגבי הרשב"י, בעל הזהר (פנימיות התורה), שמסר נפשו לומר באריכות את החסרון של אומות העולם, שיכול להיות צדקה וחסד באופן הכי

(5) ובנוגע חסידי אומות העולם - אין כאן מקומו בספר התניא, שנכתב עבור בני ישראל.

גדול, אבל זה חטאת. ועשה זאת כדי להדגיש איך שצריכים לעבוד את ה', לשם שמים באמת ובפנימיות, ועל פי פנימיות התורה זה תלוי בביטול הנפש הבהמית לנפש האלקית. [ולפני שיקדיש פרק שלם (פ"ב) לנפש האלקית, מבאר את הקצה השני - איך יכול להיות מי שאין לו טוב כלל, שעל ידי זה מבינים יותר טוב הקצה האחר].

ועפכהנ"ל יומתק מה שמסופר על הבעש"ט, שנשמתו היתה גלגול של איש פשוט מצפת, שלא רצה לגלות לאליהו הנביא מה הוא עשה ביום הבר מצוה שלו, בטענה שעשה מה שעשה רק בשביל הקב"ה. ופסקו בבית דין של מעלה, שאליהו הנביא יגלה לו סודות התורה, ולאחרי מאה ועשרים שנה פסקו שצריך לירד למטה עוד פעם, כדי שהעולם יינהג מאורו, וזה היה הבעל שם טוב: שהוא מדה כנגד מדה, הוא עשה לשם שמים בתכלית, לכן זכה ללמד דרך חדשה שמדגישה עבודה לשם שמים בתכלית.

הלכה ומנהג

חלב דבן פקועה

הרב יהודה לייב ראסקין

משפיע במתיבתא שע"י ישיבת אהל יוסף יצחק שו"ב דק"ק מעלבורן

יביא מחלוקת הפוסקים בנוגע לחלב בן ט' יפרש דינא דגמרא דבן ח' אין שחיטתו מטהרתו והנפק"מ שבזהו יסיק דבזמנינו דאין מומחין אנו להבחין בין בן ח' לבן ט' צ"ל חלבו אסורו יבאר דגם לדינא דגמ' מוכח שבהמשך הזמן יצא הבן ח' מדין נפל

א. כתב המחבר בשו"ע יו"ד סי' יג סע"ב: "השוחט את הבהמה ומצא בה עובר . . . (אפילו) בן ט' חי והפריס ע"ג קרקע אינו טעון שחיטה מן התורה".

ושם בסי' סד ס"ב כתב וז"ל: "השוחט את הבהמה ומצא בה עובר בן ח' או בן ט' בין חי בין מת חלבו וגידו מותר כו' וי"א שאם שלמו לו חדשיו ומצאו חי אע"פ שלא הפריס ע"ג קרקע חלבו אסור וחייבין עליו כרת". כלומר: דלכו"ע חלב בן ח' מותר, מכיון שלא כלו לו

חדשיו וכנפל הוא, אך נחלקו בחלב בן ט', לשיטה הא' שחיטת אמה מתרת אותו עם חלבו, ולהי"א חלבו אסור מה"ת¹.

ופסקו הב"ח והש"ך כהי"א (שהיא שיטת הרמב"ם הל' מאכ"א פ"ז ה"ג), ונחלק עליהם הפמ"ג ופסק דמותר (רק הוסיף, דאם הפריס ע"ג קרקע אסור מדרבנן). וכ"מ מהפר"ח שם שכן דעת הרמ"א².

ב. והנה, איתא בחולין (עב, ב. והובא להלכה ברמב"ם הל' אבות הטומאות פ"ב ה"ו):
 "בן ח' חי אין שחיטתו מטהרתו לפי שאין במינו שחיטה". פי', שאם נולד עגל בן ח' (שלא כלו לו חדשיו) חי, אפי' אם נשחט אין שחיטתו מטהרתו מידי נבילה, שה"ה כמת.

ובשו"ע יו"ד סי' טו ס"ב כתב המחבר וז"ל: "בהמה שילדה, אם ידוע שכלו לו חדשיו כו' מותר (לשוחטו) מיד ביום שנולד . . . ואם אין ידוע, אסור (לשוחטו) משום ספק נפל עד תחילת ליל שמיני", דאז יצא מחשש נפל.

וב'שמלה חדשה' שם ה"ד כתב וז"ל: "ואם נודע דלא כלו חדשיו נ"ל דראוי להחמיר אפילו מדאורייתא אע"פ ששהה שבעה ימים", דהוא כמת ואין שחיטה מועלת להוציאו מידי נבילה³.

היוצא, דבן ח' אע"פ שיצא ממעי אמו כרגיל והוא חי, מ"מ דין נפל עליו ונחשב נבילה מה"ת⁴, ונפק"מ לחומרא ולקולא: לחומרא, שאין שחיטתו מטהרתו ואסור באכילה, ולקולא, שגם עובר בן ח' חי הנמצא במעי אמו אחר שחיטתה, חלבו מותר מפני שע"פ תורה נחשב כמת.

ג. אמנם, כ"ז הוא מדינא דגמרא. אבל ביו"ד סי' יג ס"ג כתב הרמ"א (בנוגע לעוברים במעי אמן שצריכים שחיטת עצמן, מפני שלא נשחטו אמן או שהיו טריפות) וז"ל: "עכשיו אין להתיר שום וולד הנמצא בבהמה אם האם טריפה ולא מהני לו שחיטת עצמו דחיישינן שמא אינו בן ט'". דמכיון שרק בן ט' מועיל לו שחיטה וכנ"ל, ואין אנו מומחין להבחין בין בן ח' לבן ט', אוסרים אנו כל וולד הנמצא במעי אמו. וכן פסק בשמ"ח שם ס"ה וז"ל: "אלא

1) הטעם לחלק כן עיין בב"י שם, זרע אברהם סי' ב. ועוד. ועיי' צפנת פענח הל' מאכ"א פ"א ה"ו ופ"ה ה"ט. ואכ"מ.

2) ויש לעיין בעובר בן ח' חי שאז לכ"ע חלבו מותר, דלכאורה הי' צריך להיות כבן ט' שלפי הי"א חלבו אסור מה"ת. ואכ"מ.

3) ועד"ז מצינו בברית מילה, שברמב"ם הלכות מילה פ"א הי"א פסק וז"ל: "מי שנולד בחודש השמיני לעיבורו קדם שתגמר בריתו שהוא נפל מפני שאינו חי . . . אין דוחין את השבת כו'". וז"ל בהי"ד שם: "מי שנולד בחודש השביעי לעיבורו . . . מלין אותו בשבת, ספק בן ז' ספק בן ח', מלין אותו בשבת על כל פנים, אם בן ז' הוא ושלם, בדין הוא שידחה שבת, ואם בן ח' הוא הרי זה שמל כמחתך בשר הוא לפי שזה נפל אם הוא בן ח'".

4) וכ"ה בברי"מ, דאפילו הוא חי, אינו נקרא חילול שבת כשחותכים ויוצא דם ועושה חבורה וכו', כי ע"פ תורה אינו נחשב כחי.

שאין אנו בקיאים עכשיו לסמוך אידיעתנו שכלו לו חדשיו ולכן יש לאסר הכל. ונ"ל דאפילו המתין לו וחי עד יום השמיני ויותר לא מהני". נמצא מפורש, שבזמנינו אין סומכין על ידיעתנו לחלק בין בן ט' לבין ח' חי.

[משא"כ בנוגע עגל שנולד, אין צורך להמתין עד יום ח' וכמ"ש בסי' טו ס"ב, דמה"ת שרי אפילו ביום לידתו דאזלינן בתר רוב, דרוב הנולדים לאחר ט' חיים, (חוץ מכשיש ספק אם כלו לו חדשיו, וכמ"ש השמ"ח למסקנא וז"ל: "דהאידינא אין לסמוך אכלוי חדשים כלל ולעולם צריך שיהוי שבעה ימים"). אבל עובר הנמצא במעי אמו, אפילו המתין ז' ימים וחי אין סומכין ע"ז, שאין כאן חזקה].

ולפי"ז, עובר הנמצא במעי אמו בזמנינו, והפריס ע"ג קרקע ונשחט, עדיין חלבו אסור. לא מיבעי לדעת הי"א דלעיל (וכן הלכה להב"ח והש"ך), שחלב בן ט' אסור הוא מה"ת, דודאי אאפ"ל שיש לסמוך על ידיעתנו לחלק בין בן ח' לבן ט', דהרי הוא ספק דאורייתא וחיוב כרת ר"ל⁵. אלא גם להשיטה (וכ"ה דעת הפמ"ג הלכה) שגם חלב בן ט' מותר, הרי בהפריס ע"ג קרקע כ"ע מודה שהחלב אסור עכ"פ מדרבנן.

ד. והנה, אפי' לדינא דגמרא הנ"ל, דבן ח' חי כנפל הוא וכמת נחשב ולכן אין שחיטתו מטהרתו, יש לעיין⁶ במקרה שלא מת העובר הזה, וחי עוד כמה ימים או יותר, האם עדיין נחשב הוא לנפל, וכל ימיו יהיה אסור בשחיטה ואכילה, ובמילא אפילו גדל והוליד יהיו גם הנולדים אסורים כנפל, או שבמשך הזמן יופקע ממנו שם נפל ולבהמה רגילה (בן ט') תחשב. וכמו"כ יהיה הספק בנוגע להיתר חלבו, אם מותר הוא כל ימיו או שנאסר בהמשך הזמן.

הנה, מלבד שע"פ סברא אין מקום לומר שיישאר בגדר נפל כל ימיו, ואפילו כשוליד עדרים עדרים אסורים הם, שזהו כחוכא ואיטולוא, הנה לכאורה מפורש הוא בדברי השמ"ח הנ"ל בנוגע לעגל שנולד, דכתב "ואם נודע דלא כלו חדשיו נ"ל דראוי להחמיר אפילו מדאורייתא (פי' שלא לאכלו) אע"פ ששהה שבעה ימים, וצריך להמתין עד שיגדל ויהי' ככל שאר בהמות, שלא יספק שהוא בר קימא". דמשמע מזה דמאחר שיגדל העובר הזה, נהפך הוא להיות בהמה רגילה לכל עניניה, גם אם היה בחזקת נפל לפני"ו. וכ"ה בענינו, שחלב הבן ח' הזה יהיה אסור גם לדינא דגמ'.

(5) [ודוחק לומר דשאני הכא שנראה כבן ח' וחיישין דלמא הוא בן ט', להתם שנראה כבן ט' וחיישין לבן ח'].
(6) עד"ז לכאורה יש לעיין ג"כ בדין בהמה זו באבר מן החי לבן נח, דהנה בשמ"ח פסק שעובר שניתר משחיטת האם אין בו אבר מן החי, ז"ל שם בסעיף ב': "דכל הנמצא בבהמה תאכלו ומ"מ נ"ל דאין לאכלו חי משום בל תשקצו רק ימיתנו או יכול לטל ממנו איבר מן החי ולרחצו". הרי מפורש שלאחר שחיטת אימו אין בו משום אמה"ח. והיה אפ"ל שכמו"כ הוא לבן נח, דבן ח' שנולד חי דינו כנבילה ואין בו דין אמה"ח.

ויוצא מזה, דכמו שכל בן ט' הוי בחזקת חי כשנולד עד שיבורר שלא היא, כמו"כ כל בן ח' בין עובר בין כשנולד, בחזקת נפל הוא, עד שיבורר שהוא בר קיימא ואז יתגלה שלא הי' נפל מלכתחילה. ועוד צריך בירור. ויש להאריך בזה. ואכ"מ.
וכמובן שכ"ז היא לפילפולא בעלמא, ולהלכה למעשה יש לשאול רב מורה הוראה.

מוקדש

לכ"ק אדמו"ר גשיא דורנו

יה"ר שיראה נחת-רוח רב מבניו-התמימים בפרט

ומשלוחיו, חסידיו, וכלל ישראל בכלל

ונזכה לגאולה האמיתית והשלימה

תיכף ומיד ממש

מוקדש ע"י ולזכות

התלמידים השלוחים

מנחם מענדל שיחי' אקוניון

אלימלך שיחי' באקמאן

יהודה ארי' לייב שיחי' הלוי גורעוויטש

מנחם מענדל שיחי' וויינבאום

מנחם מענדל שיחי' הלוי וויינבערג

מתתיהו שיחי' האריטאן

שמואל שלמה שיחי' ליזאק

יוסף יצחק שיחי' ליפסקער

מנחם מענדל שיחי' לרמן

שלמה חיים שיחי' קסלמן

עובדיה גרשון דוד שיחי' רוגלסקי

מנחם מענדל שיחי' רפפורט

לעילוי נשמת
הרבנית הצדקנית
מרת חי' מושקא
בת כ"ק אדמו"ר
אור עולם
נזר ישראל ותפארתו
צדקת ה' עשה
ומשפטיו עם ישראל
ורבים השיב מעון
מרנא ורבנא
יוסף יצחק
ובת הרבנית הצדקנית
מרת נחמה דינה
ע"ה ז"ל
נפטרה
ביום רביעי פ' משפטים
כ"ב שבט שנת תשמ"ח
ת' נ' צ' ב' ה'

נדפס ע"י הרוצה בעילום שמו

לזכות

חתן הבר מצוה

התמים פסח חיים שיחי'

לרגל היכנסו לגיל מצוות

ביום שלישי, ט' שבט תשע"ו - שנת הקהל

יה"ר מהשי"ת שיוסיף התמדה ושקידה בלימודו בתורה

בתורת הנגלה וכן בתורת החסידות

ויהדר בקיום המצוות

והשי"ת יצליחו להיות חסיד, ירא שמים ולמדן

ויזכה לגרום נח"ר רב לכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

נדפס ע"י ולזכות הוריו

הרה"ת ר' יוסף יצחק וזוגתו מרת מרים שיחיו

רפפורט

לזכות

החתן התמים מאיר שלמה שיחי' וואלף
והכלה המהוללה מרת מושקא שתחי' ראסקין
לרגל בואם בקשרי השידוכין
יה"ר מהשי"ת שיבנו בנין עדי עד
על יסודי התורה והמצוה
כרצון ולנח"ר של כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו
לאורך ימים ושנים טובות

נדפס ע"י ולזכות
הורי הכלה שיחיו